

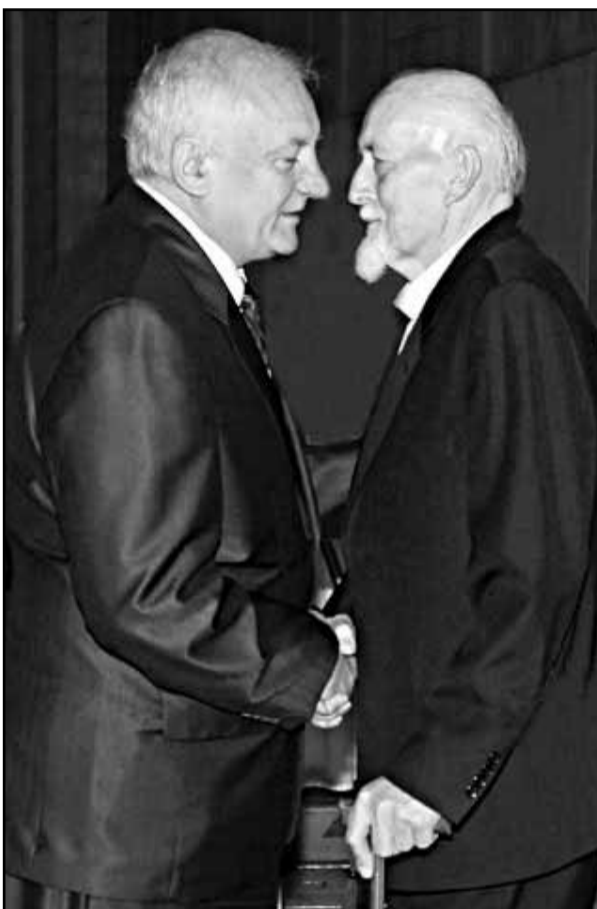

Юбілант М. Мнягончак – надійный председа Русиньской оброды на Словеньску

Кідь ем роздумовав написати статью к 60. народенинам Инж. Мілана Мнягончака з Гуменного, зістив ем, же то не є так просте діло, бо він зробив не так мало і ангажує ся в многих сферах, так же споманути вшытко не є в наших силах. І так спробуєме зроби́ти лем такы курты і неповный опис особы і діяльства нашого юбіланта, котрый ся народив 15. октября 1951 у Нижній Ядловій, окрес Свідник, і якый свою шістдесятку ославив в тот самы день і місяць, але, самособов, в році 2011. Ославы ся зачали в естрадній салі Містського центра культуры в Гуменнім богатым культурным програмом, в котрім выступило много русиньских співаків і музикантів, котрым фінанчно поміг підникатель-філантроп, як бы сьме без ваганя могли назвати М. Мнягончака. Самособов, же на ославах не хыбовала ани ёго жена, двоє дітей і найблизша родина.

Мілана Мнягончака познам скоро 20 років а спознали сьме ся тогды, кідь ведно з гуменським русиньским актівістом Михалом Бурцином заложили Окресну організацію Русиньской оброды у Гуменнім. Пізніше сьме ся стрітили у ёго „домашній“ фірмі Хемкостава Гуменне, жебы сьме написали о нім і ёго успішній підникательській роботі пару статей. Він нас нігда не одбив, кідь сьме го в найтяжших часах про русиньску пресу од року 1995 попросили і о спонзорство, а то не раз. Потім сьме ся часто стрічали на акціях Русиньской оброды і наши контакты переросли до скоріше приятельских односин, бо ем встановив, же є то чоловік не порожніх слов, але конкретных діл. Є то чоловік отвореный, прямый, щірый і запаленый за возродне діло Русинів на Словеньску, а то нелем сердцем, але і конкретным ділом.

Потім настає час, кідь сьме ся менше стрічали, бо уж ем не був функціонером Русиньской оброды, але все ем дагды дашто о нім чув або прочитає, же зробив тото або інше – хосенне нелем про Русинів, але і про Гуменчанів або про своїх родаків з Нижній Ядлової і околиці. Ці то была „фінанчна іньєкція“ про різны умелецькы колективы, фінанції на виданя компактных дисків співаків, на реалізацію многих концертів і культурно-сплоченьских акцій, виданя книжок, або про

• К 60-ым народенинам Инж. Міланови Мнягончакови пришов погратуловати і православный архієпископ прятівський і Словеньска, Ёго Высокопреосвященство Ян (справа).

розвиток шпорту в місті, ці про церьков у роднім селі... Вшытко ани не мож выраховати, але же він є охотный фінанчно помагати, о тім свідчить ёго облюбеный выслов, з яким кандідовав на пріматора міста Гуменне в тогорічних вольбах: „Выголошую, же кідь буду зволеный за пріматора, буду давати єдну четвертину свого місячного плату почас цілого волебногo періоду на соціалны, шпортовы і культурны цілі.“ Такых функціонерів не познам, жебы так дашто даколи выголосили, а і так робили про других. (Продовжіня на 2. стор.)

На Словеньску – і по русиньскы

Нашы Русины ся часто скаражат, же Словаки ся односят уражливо к русиньскій народности, же ей підцінюють і же ся проти тому не дасть бранити, бо Словаки суть у перевазі, а Русины зато мусять терпіти.

Є правдов, же на Словеньску є словеньска народность штатотворна, а є даколи тяжко просадити, абы была меншынова русиньска народность решпектована так, як мадярська, німецька і іншы. Главно кідь ся стрітима з націоналістично орьєнтованыма людьми, котры выголошують, же „на Словеньску – по словеньскы“. А таких є много, бо Словаки общо не люблять акцептовати іншы народности, які жыють на території Словеньской републики. Є то історична дідовизна малых народів з невыразнов історію, котры николи не мали свій штат і самы были під тиском майорітної громады. Нажаль, тоты „гейсловаки“ забывають, же в році 1918 vznikло Чеськословеньско як штат Чехів, Словаків і Русинів.

Але хочу ся вернути к вступній думці о підціненю Русинів, котре мож счастья порозуміти. Думам собі, же на вині не суть Словаки, але самы Русины і їх слаба гордость, які ся уж допереду ставляють до дефензівы і сервілно не заставають своє народностне походжіня. Дакотры мають проблем говорити міджі собов у материньскім русиньскім языку в притомности Словаків. Не говорю о насилнім, респ. конфронтачнім просаджованю того, к якій народности належу. Русины собі мусять прожыти свій самоідентіфікачнй процес в днешній добі, кідь як народность мають гарантованы уставны права, історично высвітлює ся їх місце в історії на території, де сторочами жыють попри Словаках в контексті сплоченьского і політичного розвою середній Европы. Мусять собі усвідомити, же і малый народ, яким суть Русины, мать свою історію, свою духовну і матеріалну культуру. О тім не треба з никым дискутовати, але стояти на позиції подля знамого присловя: „Своє сі храни, чужде не хань!“ Гордость треба будовати, а наісто к тому веде довга путь. Днесь суть про то створены сплоченьскы ай політичны условия, залежить лем на нас Русинах, ці будеме все терпіти чутём малости і меншецінности, або приймема погляд – на Словеньску сьме історично дома, ту ся говорять і по русиньскы.

Др. Петро КРАЙНЯК, Прятів

Тото чісло новинок Выходить вдяка Мірославоу Джупінкови

На мою справу, же про мізерну тогорічну підпору штату грозить, же перестануть виходити першы пореволучны русиньскы Народны новинкы, зареаговав ай Инж. Мірослав Джупінка, к. н., із Тренчіна, передплатитель і читатель наших новинок од самого їх зачатку. Пан Джупінка підпорує много активіт, а нас тішить, же міджі нима є і русиньска преса. Тым ся проявив як свідомый Русин, котрому не є єдно, ці Народны новинкы будуть входить, або ні. За себе, за творців новинок і за вшытких наших читателів, передплатителів і симпатизантів панови Джупінкови дякуєме і віримо, же буде іншпірацію про далшых свідомых Русинів, котрым лежить на сердцю судьба Народных новинок, а тым і забезпечіня плураліты поглядів на русиньскы народностны проблемы.

Наконець припоминаме, же хто хоче фінанчно підпорити виданя далшых чісел НН, може на наш банковый рахунок чісло 4012549760/7500 послати подля своїх можностей фінанчну частку, або зо загранича на рахунок ч.: IBAN: SK 76 7500 0000 0040 1254 9760, BIC: CEKOSKBX, на адресу банкы: Československá obchodná banka, робочка Prešov, Hlavná 96, 080 01 Prešov, респ. тьж банковый шек, адресованный на Rusin a Ludové noviny, обчаньске здружіня, яке выдавать споминаны новинкы.

А. З., шефредактор

Пане підпредседо, Ваше слово не мать вагу!

Пан Рудолф Хмел недавно выголосив, же вызву на предкладаня проєктів в програмі Култура народностных меншын на рік 2012 Уряд влады СР опублікує на интернетовій сторінці Секції меншыновых култур уж кінцем октября 2011, жебы в далшій році організації народностных меншын дістали пінязі на свої проєкты вчас. Але є уж половина новембра, а нияка вызва на споминаній сторінці опублікована не є. Также уж теперь можемо предпекладати, же тогорічна сітуація – яку в історії фінанцованя русиньской культуры і культуры народностных меншын на Словеньску вообщо сьме не зажыли – ся повторить і на другый рік, і народностны обчаньскы здружіня дістануть фінанчну підпору на схвалены проєкты може зась аж в августі – септембрі!!! То був смутный рекорд!!! Але каждый „рекорд“ ся все іщі може здолати... А. ЗОЗУЛЯК, шефредактор

ПОЗВАНЯ

Інштут русиньского языка і культуры
Прятівской універзіты в Прятіві
Вас позывають на

17. научный семінар карпаторусиністікы,

який буде 24. новембра 2011 (четверь) о 14.00
в засідалній деканкы ФГПН ПУ, ул. 17. новембра 1,
1. штук.

З лекцію на тему

Музей современного уменья

Енді Варгола – 20 років снів і фактів
выступить куратор ММУЕВ в Міджілабірцях
і музеоедуколог

Др. Михал Бицко, ПгД.

В програмі семінара буде презентация найновшых
выдань з карпаторусиністікы.

Знамый ортопед – русиньський юбілант

• Народились вы в Кленовій недалеко Снина. В роляницькій родині, де вы выросли и не было ани подуманя, жебы вы одышли з газдівства. Споминате собі, што на вас в молодости вплинуло, же вы пізніше одышли за границі свого регіону?

– Барз добрі собі памятам на школу в Кленовій, кідь к нам пришли учіти молоды учітелі, абсолвенты учітельской семінарії в Ужгороді. З погляду народности то были барз прогресівны і талантованы люде. Так ем такой од зачатку природно прияв азбуку. І кідь тогды была война і ціле село была часто свідком даякого нещастя, споминам собі, як ся о нас тоты учітелі старали наперек навколишнім подіям і зорганізовали про нас, наприклад, екскурзію до Ужгороду.

• Што было причінов, же вы пізніше не зістали в Кленовій, але продовжовали вы в учіню дале?

– Такой як ся скінчила война, пришли новы можности. Роки войны запрічінили, же ем скоро выріс з дїтських предств. Як ся обявила можность іти до вісемрічної гімназії в Гуменнім, пішов ем там.

• Што вас мотивовало стати ся доктором?

– О педагогічній роноті ем знав, же не є про мене. Довго ем думав о правницькій професії, але кідь ем ся дізнав, як по войні за єден рік штудії зробили зо штудентів готовых правників, такой ем одверг тоту думку. В тім часі была можность учіти російський язык у приправных курзах робітників гуменського шпыталью. Поступно ем ся ту сприятелив із єдним доктором, потім із другим, і наконець зо вшыткыма робітниками шпыталью. Вшыткы тоты контакты припомогли тому, жебы ем встановив, же тота професія бы могла быти моєв путєв, і так ем ся приголосив на вступны экзамены на лікарську факулту в Братіславі.

• Коли вы собі усвідомили, же належыте к народности, котра собі выжадує даяке внуторне рішіня – ці ся будете голосити к Русинам або к Українцям?

– Почас штудії у російській гімназії нам завели український язык. Мене то застигло послідній єден ці два роки штудії. Не можу повісти, жебы сьме были проти нєго, но проблем був у тім, же сьме ся з нєго дотогды ніч не учіли. Кідь мате вісем років штудії в російській языку і сьме выхованы на російській літературі, та кідь вам міджі російських писателів де-там проникнув даякий український, не было то дашто неприродне. Але мушу повісти, же главно директор гімназії Штефан Бунганіч мав велику заслугу на тім, же російська гімназія зістала російсков і же там не зачав доміновати український елемент.

• Што в тых часах зближовало Русинів, котры были за границями свого краю – робили ся, наприклад, забавы як днешь?

– Не были сьме організованы, але были снагы, же зложыме даякий кружок, ініціативу, але зістало то лем на спонтанности. Не чули сьме таку потребу. Але што нас, може, найвеце зближовало, то были одходы домів на кажды свята. Нашы свята были посунуты, но кажды з нас зарядив собі свої повинности так, абы міг одыйти на них домів. Влакы на выход републіки были тотално набиты. Єдно є ясне – од зачатку, од моменту, як сьме насіли до влаку, там уж не было чути ниякой іншой речі, як русиньской. Бісідовало ся лем по нашому.

• В 90-ых роках минулого стороча ся ситуація про Русинів змінила. Вашов „паркетов“ ся стало Здружіня інтелігенції Русинів Словеньска, де вы од єго założіня в році 1995 єго председом. Што вас к тому притягло?

– Мене то не могло од зачатку не притягнути. Николи ем не говорив, жебы нашы люде были дашто інше як Русины.

• Який Ваш погляд на азбуку в споїню з писаным русиньським языком і можным переходом на латиньску абечеду?

Як доктор і научный робітник походив скоро цілый світ. Николи ся за свій материньський русиньський язык не ганьбив і николи ся ним не таїв, з Русинами сміло бісідує лем по русиньскы, можуть быти довола люде іншых народностей. Хоць зматуровав на російськым языку і азбука є му доднесь близка, але думать собі, же є начасі, абы русиньський язык перешов на латиніку – в інтересі утриманя молодых Русинів. Твердить то МУДр. Михал ШТЕНĚ, председа Здружіня інтелігенції Русинів Словеньска, котрый 5. новембра ославив свої 80. народенины, а то в активній роботі доктора і культурно-освітнього діятеля.

– Мені азбука є близка, але дійшов ем к погляду, же і наперек тому, же є близка моїй генерації, не був бы ниякий проблем, жебы ся з нєй перешло на латиніку. Навыше, Русины бы не были першым таким народом. Также знав бы ем собі таку зміну представити.

• Што подля вас найвеце хыбує в русиньскім русі?

– Єднозначно найвеце хыбує русиньске школство. Молоды переходять на словеньський язык. Потім ся ани не чудуйме такой ситуації, яку ем відів на границях, лем што нашы Русины перекрочать границу з Українов на Словеньско, так автоматічно – тым, же суть на Словеньску – зачинають говорити по словеньскы. Не усвідомлюють собі, же ту є їх край, де можуть і мають слободно говорити по русиньскы. Але не треба забывати, же много в неспросіх Русинів зробила церьков своєв словакізацій.

• На русиньських акціях вы часто в кругу молодых Русинів. Як видите будучность, докаже ся русинство утримати?

– Є позітивне, же многы, котры ся запоюють до нашого діятельства, чують своє русиньске коріння, є то з них відіти. Жаль, переважна часть молодых уж говорить по словеньскы. Тішыть ня, же ся ту про них отварають можности, як была недавна русиньска забава в Братіславі. Кідь собі возьмеме, же за тыждень ся продало 430 тикетів, так даяке одношіня к русинству в них мусить быти! Приходить їх тільки, же ся там глядають новы стілці, бо інтерес є великий. Є то фантастичне. Притім іде в перевазі о високошколаків. Многы молоды Русины, котры приходять до Братіславы штудувати, суть несподіваны, якы традиції ся ту утримують.

Доц. МУДр. Михал Штенё, к. н.

Народив ся в році 1931 в Кленовій, окрес Снина. Скінчив російську гімназію в Гуменнім, абсолвовав

штудії на Лікарській факулті Універзіты Коменського в Братіславі. Быв на штудійных перебуванях в Англії, бывшій Югославії і Советськым союзі, Німецьку, Шведьску, Швейцарії, США ці в Австрії. В роках 1972 – 1986 був прімаром І. ортопедічної клініки в Братіславі, в році 1986 був при założіню ІІ. ортопедічної клініки Лікарської факулты УК в Братіславі-Ружінові, котру вів як прімар аж до пензії. Але і в пензійнім віці дале неперестанно робить як ортопед у Факултнім шпыталью Милосердны брата у Братіславі. Мать за собов богате научно-бадательске діятельство, почас докторьской карьеры довгы роки діяв як народный делегат у веджіню Европской федерации ортопедічных і травматологічных сполочностей, був частым участником конгресів Світової ортопедічної і травматологічної сполочности по цілім світі.

Татьяна РУНДЕСОВА, Братіслава

(Здой: www.rusin.sk, переклад зо словеньского до русиньского языка і управа тексту: А. З.)

К многым ґратулантам к 80-ым народенинам Михала Штеня ся припоюють і членове Редакції Русина і Народных новинок, а наісто і множество людей, котрым як доктор і чоловік поміг, а не могли му особно заґратуловати. Міджі нима є і много Русинів, ку котрым мать щіре одношіня. Все кідь ем му, наприклад, зателефоновав, же тот або тота хоче за ним прийти з выходу до Братіславы, бо мать великы здравотны проблемы, николи мі до телефону не повів, же ніт, же мать много роботы, наспак, все такой охотно одповів: „Няй прийде тогды або тогды.“ Также і за тых Русинів доволю собі пожелати Михалови іщі много років у здорові і активній роботі, як то є дотеперь. На многая і благая літа!

Юбілант М. Мнягончак – надійный председа Русиньской оброды на Словеньску

(Закінчіня з 1. стор.)

Людем є М. Мнягончак барз добрі знамый і в многім помагать місту Гуменне, а на пості пріматора бы помагав іщі веце. Но жебы помагав, на то не потребує нияку політичну ці сполоченську функцію, хоць в сучаности є посланцем Містьского представительства в Гуменнім, але робить то як генералный директор Хемкостава ГСВ, а. с., у Гуменнім, но і як пріватна особа, як чоловік з великым „Ч“. А многы люде суть му барз вдячны за поміч. Уведу холем такы слова подякованя, якы ем вычитав на фейсбуку: „Важений пане Мнягончаку, оцінюю Вашу роботу, бодай бы в Гуменнім было веце такых подникателів, котры нам дають пінязі на спорт...“

За свою благородну роботу про людей быє оцінений або номінований на оцініня веце раз. Наприклад, за довгорічну роботу у сфері ставебництва міста Гуменне оцінила го нова пріматорка Гуменного Цінов міста, котра зарієно додала на єго адресу: „Оцінюю каждого подникателя в місті, котрый честно заместнавать людей.“ А є за што му подяковати, бо окрем своего філантропного діятельства дає роботу многым людем у своїй фірмі, а то і вдяка тому, же притягує до Гуменного заґранічных інвесторів і має ясны пріоріты у своїй роботі: „Моїма пріорітами є розвиток заместнаности в місті через інвестиції французьких инвесторів і выбудованя французького центра... Про пензистів планує побудовати денный стаціонар, ідалню і забезпечити, жебы люде, яким ся тяжко ходить, і пензисты діставали страву прямо до своїх хыж, а про тых, котры ся уж не знають о себе добрі постарати, забезпечу бесплатне перебуваня в Домі сеніорів...“

Много зо ставеб уж зреалізовав у Гуменнім і на выходнім Словеньску, але веце мать можностей ставляти і давати роботу нашым людем у Франції

і інде в заґранічу. Чом? А то є другый бік мінцы: про завість, же є успішний у своїм подниканю, завість, же є дость солвентный, та радше побудовати даяку будову даме дакому іншому, радше го не зволиме там ці там. Але така є малость великой части людей, міджі нима і многых Русинів, котры не жебы такых людей цінили, але їх огваряють, підкладають ноги і одсувають. Но він є твердый боєвник, і хоць з мягкым серцієм і в своїй карьері много пережыв всякого. Якраз в тім контексті мі приходить на мысль єдна пословиця: „Псы брешуть, а каравана іде дале.“

Мілан Мнягончак, бесспорно, овладать свое „ремесло“, вызначное частєв якого є работа з людми, выбір вгодної стратегії і тактіки, выходячі із становленых пріоріт. Наісто і русиньскому руху бы хосновало зволіня такого тіпу чоловіка до чела найстаршой русиньской орґанізації, што му щіро желаме.

Міг бы ем іщі много позітивного повісти о Міланови Мнягончакови, але спомяну уж лем єдну характерістіку члена елітного клубу РОТАРІ, выходячі з єго штату, котра говорить: „Членами обчаньского здружіня РОТАРІ клуб можуть быти лем честны, правду говорячі, добросердечны і харітатівно думачі люде, хлопи і жены...“ Додаме, же єдним із закладаючих членів і президентом того клубу в Гуменнім у році 2009 ся став якраз Інж. Мілан Мнягончак. І днешь є в клубі платным членом, котрому дають вшытку заслужену честь і почливість.

К многым ґратулантам к шістьдесятці Інж. Мілана Мнягончака придає ся і малый редакčný колектів Редакції Русин і Народны новинки, а думам же і многы, яким поміг і не могли му подяковати і заґратуловати особно. На многая і благая літа, Мілане!

А. ЗОЗУЛЯК

Русины мають много проблемів

В році 2011 была приділена фінанчна дотація на реалізацію проектів народностных суб'єктів не з фонду Міністерства культури СР, але з Уряду влади СР. Цілий процес був намного помалший в порівнянню з роком 2010. А був то проблем вшитых народностных меншын на Словенську. Кілько єм выслунав на выході Словенська скарг на способ оцінення якості проектів і способу приділення фінанцій на них. Може конштатовати, же нікому ся не любить, же якість приправлених проектів про русинську народностну меншину оціняли нам незнамы люде, котры были выбраны на основі політичного або іншого ключа. Выбраны люде, котры з реалізаціев народностных проектів у русинськым культурно-сполоченськым животі не мають ніякы скушености, в русинськым возроднім діяльстві ся нігда не ангажовали, собі не усвідомлюють россяг шкод, які запричінили своїм лаїцькым і наївным оціненям проектів на рік 2011. Докінця єдна особы, котра была членков комісії про русинську народност, є верейно знама як особа проукраїнської орьєнтації, не русинської. Очівісно, дахто собі ту з Русинів выстрілив як з гуміпушки, зробив собі з нас „жарт“.

І так внаслідку великого „жарту“ ся стало, же в тім році розбили на марны фалаткы роспочет єдиних історічно і одборно важных русинських новинок – НАРОДНЫХ НОВИНОК, котрых далше выдаваня комісія, або Уряд влади СР, таким способом зліквідовав і загламавав роботу скушених русинських новинарів і особностей із високошкольсков одборнов освітов. Про ідеологічних воджатаїв русинського возродного руху на Словенську є то ідеологічна смертельна рана рівно до сердца. НАРОДНЫ НОВИНКЫ, єдиний 20-річний русинський маяк із філософічним і критичным обсягом на розбуренім русинськым морю, бы мали зникнути винов сучасной влади СР?! То якбы зліквідовали історію формованя русинської свідомости і народности на Словенську од року 1989, то якбы зліквідовали історію русинського народного возроджіня, якого єдинов гласнов трубов і револучнов душов по році 1989 аж до днешніх днів были якраз тоты новинкы. НАРОДНЫ НОВИНКЫ, так барз ненавіджены нежычливцями русинського народного возроджіня на Словенську по році 1989, суть про них конечно на колінах. Кому є выгодный такий став? Хто є за тым вшиткым? То не може быти нагода! Русины ся не vzdають своїх прав на фінанчну підпору і выдаваня єдиних критичных і філософічних возродных русинських новинок. Тоты новинкы – то верейна преса о філософії живота русинського возроджіня, то філософія о пробуджіню мысли і о праві на думаня о самім собі.

Є правда, же выходить і є штатом підпорене інше русинське виданя, але то є тзв. інформачный білтен ці настінны новинкы о зреалізованих ці планованих акціях, копа хвалоспівів, виданя без одборных поглядів на сучасну ситуацію в русинськым животі або, докінця, неправды о реалній ситуації, виданя кулоарно цензуроване із заказом критіковати властны недостаткы, виданя без редакторської одборной практики і кваліфікації. **Таке виданя не можеме назвати возродными народными новинками, зато можеме твердити, же вкрали Русинам народну возродну душу. Што о тім знають неодборници, котры были членами комісії, або тоты, што безрозумне оцініня і пропозиції тых неодборників бездухо і без роздумованя підписовали?!**

З той причіны пропоную, жебы до комісії на оцінення проектів і приділення штатной підпору были Урядом влади СР залучены вшиткы члены Выбору про народностны меншын Уряду влади СР. Потім у Выборі про народностны меншын Рады влади СР ся буде знати, што і як ся властно діє з пінязми про народностны меншын і чом ся то діє так, а не інакше. Будеме мочі на на тот процес впливати.

Лемже Русины мають іщі намного важніший проблем на Словенську. **Проблем є нелем з тым, ці ся схвалить проект, або коли приділять штатну дотацію, але небезпека ся скривать главно у схвалених і владов СР підписаних проектах.**

Про Русинів на Словенську і дотеперь нерішимым проблемом є то, же **Міністерство внутра СР не**

контролює, ці ся давать реґістровати і таке обчанське здружіня, котрого цілём є порушувати права іншой народностной меншын і прижывлєвати ся ці паразітовати на культурі іншой народностной меншын. Ту суть ресты і в роботі Міністерства справедливости СР, бо не слідує, ці становы (штатут) обчанського здружіня, котре ся хоче зареґістровати на МВ СР, не суть в розпорі зо справедливым дотримованём прав і повинностей народностными меншынами, што жыють на Словенську. Ту є даяка хыба в процедуралнім поступі, при контролі бесхыбности штатуту ОЗ перед ёго зареґістрованём. **Не мало бы ся ставати, абы МВ СР зареґістровало ай обчанське здружіня Союз Русинів-Українців СР, бо така народностна меншына не є на Словенську узнана.** Але кідь уж жытелі хочуть заложыти такий Союз Русинів-Українців, так мають на то право, але не мають право верейно выголошувати, же русинскы співанкы суть українськыма і же материнськым языком Русинів є український. Але члены того союзу то верейно выголошуют. Таке діяльство ОЗ ся зве **однароднёванём Русинів і порушванём людських прав Русинів на самоідентіфікацію.** **Таке з той причіны тото здружіня не мало быти зареґістроване на МВ СР. Але было. Діяльство, яке є в розпорі зо законами, бы не мав підпорєвати штат, ані містны самосправы. Але підпорують. Тым ся став на Словенську прецеденс, котрый Русинам Словенська бесперестанно каждорічно шкодить у процесі укріплєваня русинської ідентічности.** Але доби́ти ся законных прав на Словенську є як крижовка, яка ся барз тяжко луціть. Видиме, же **сістема реґістрації обчанських здружін в СР є недоконала і шкодлива, бо умело вытварять проблемы, котры не были і не мусять быти міджі Русинами і Українцями в нашій країні.** І так намісто мірного сполунажываня Русинів і Українців ту маме народностный бой за пережытя обчанських здружін русинських і тзв. русинсько-українських. Русинсько-українскы ОЗ хотять в нашій отчізні пережыти на русинській культурі так, же ю будуть шпекулативно і неправдиво верейно выголошувати за українську, а то роблять з помочов штатной дотації. Русины ся не знають проти тому добрі бранити. **Є то прецеденс умело выроблений урядниками Міністерства внутра СР, котрый треба рішати, бо Русины у нас ся николи не дожыють і не добуьт справедливости.** Не стачить дати людем закон, ай то недоконалый, але треба забезпечити реалізацію законных прав. О тім є демокрація. Наслідком преценденсу способленим урядниками МВ СР, без котролі прав і повинностей на Міністерстві справедливости СР, наслідно доходить к порушваню людських прав в проектах схвалених Урядом влади СР у році 2011. **Ай на Уряді влади СР є хыба, же ніхто не слідує, яке посланя мають проекты, котры выбере комісія і підписує контракты (zmluvy) на них підпрєседа Уряду влади СР Рудолф Хмел.** У многих припадах проекты схвалены Урядом влади СР в сучасности і Міністерством культуры

СР в минулости были і суть проекты заміряны на однароднёваня Русинів. А таке діяльство, котре є в розпорі з Европсков хартов реґіональных або меншыновых языків, в розпорі з Рамковым договором о охрані народностных меншын і в розпорі з Уставов СР. Таке в конечнім наслідку Словенська република фінанцує і схвалює однароднёваня Русинів, котры ся проти тому не знають ефективно бранити, а про найвекше русинське ОЗ – Русинську оброду на Словенську (РОС) найвекшым проблемом є, же не дістають начас штатну дотацію! То є смутне конштатованя. Судьба русинської народности Русинську оброду аж так барз не трапить! Прочітав єм собі Отворене писмо Рудолфови Хмелови од Владимира Противняка, прєседа РОС, в котрім нас інформує, же ситуація є неуносна, бо народностны меншын не дістали фінанції од Уряду влади СР ані в августі 2011 і же пізне приділіня дотації є высміхом стовкам добровольных робітників, што роблять в народностнім русі.

В реалности але правда є даґде інде. По перше, пінязі на діяльство суть потрібны, але не суть главным условієм, бо суть лем підпоров про стабілізацію і діяльство обчанських здружін. Кібы ані ніякы пінязі не были од штату приділены, так обчанскы здружіня мають фунґувати і наповнєвати своє возродне посланя і далє.

По друге, рух є лем тогды народным рухом, кідь ся робить бесплатно, бо реґуларно плаченє діяльство ся зве заместнанём.

По третє, основов народных рухів і активностей обчанських здружін є філософічна, ідейна і легіслативна область, а не заробкова работа заснована на реґуларній штатній фінанчній підпорі.

По четверте, кідь окремы обчанскы здружіня, што заступають народностны меншын, по серії взаємных роковань в році 2010 рекомєдовали Уряду влади СР конкретны рішіня односно підпору народностных меншын в СР, так **каждый челный функционер ОЗ, котрый мать змысел про справедливость, мав бы в першім ряді старати ся о то, абы штатна поміч не была зловжывана на ліквідацію культуры народностной меншын, котру сам заступає.**

На посліднім засіданю Світового конґресу Русинів ся челны функционері начісто перестали інтересовати о пріоріту вшитых русинських рухів, а тов є **легіслативне узнання русинської народности на Україні.** Ту іщі жыють в душі народностной сталінської політики і все іщі поважуют Русинів за Українців і твердят, же Русинів ніт, а в тім році в їх українській пресі, наприклад, написали, же Свідник на Словенську є єдным із вызначных українських міст у середній Европі. (?) В реалности Свідник є місто з великым чіслом людей, котры говорять по русинськы, але з перевагов жытелів словенської народности, і николи не мало інтерес, ані не мать, стати ся українськым містом. **На Словенську пріорітов русинських обчанських здружін і їх представителів є, жебы ся конечно перестала выголошувати русинська культура за українську, як ся то діє, наприклад, на фестивалах організованих Союзом Русинів-Українців СР у Свіднику, Камюнци, на Маковицькій струні в Бардеєві, в Музею української культуры у Свіднику і во вшитых проектах, які фінанцує штат про СРУСР із центром у Пряшові. **Обрана Русинів перед однароднёванём є пріорітов. Зато треба дати фундованих людей до чєла Русинської оброды на Словенську, як і до чєла Світового конґресу Русинів і до чєла політичної партії *Наш край*, котра якбы хотіла обгаєвати і права Русинів, але дотеперь обгаєє скоріше пріватны інтересы окремых особ, як ай інтересы загадкових і неєствуючих тзв. Русинів-Українців.****

*Мґр. Ян КАЛИНЯК,
член Выбору про народностны меншын
Рады влади СР*

Перше засідання узшого кругу языковой комісії

11. листопада 2011 на Інституті русинського языка і культури Пряшівської університету (ІРЯК ПУ) в Пряшові ся одбыло перше засідання узшого кругу – лінгвістів – Языковой комісії русинського языка. Тот порадак ІРЯК ПУ буде офіційно продовжувати свою екзистенцію і розвивати научну роботу з цілём приймаю оптимальных рішень в процесі нормотворіння і розвою русинського списовного языка на Словенську. Ёго екзистенція выплыває зо Статі 5, пункту 4 Штатуту ІРЯК ПУ з 2. марта 2010. Подля штатуту, членів комісії на основі пропозиції веджіння інституту менує директор ІРЯК ПУ. Актуальне зложіння комісії але є выслідком пропозиції участників засідання шыршого кругу Языковой рады, організованого 28. септембра 2007 бывшим Одділінём русинського языка і культури Інституту регіональных і народностных штудій ПУ в рамках научного семінара *Языкова культура і языкова норма в русинськым языку*. Дану пропозицію, (яку в повній подобі мож найти на www.rusynacademy.sk/rusynski/rusyn_jazyk.html), веджіння ІРЯК ПУ акцептовало. З цілём скликати перше засідання узшого кругу, ІРЯК ПУ вызвав запропонованых лінгвістів потвердити своє членство в узшій кругу языковой комісії і участь на першій засіданю. На основі той вызвы на першій засіданю участь потвердили і взяли: доц. ПгДр. Василь Ябур, к. н., доц. ПгДр. Юрій Панько, к. н., ПгДр. Юрій Цігра, к. н., як і вшыткы научно-педагогічны робітничкы секції языка ІРЯК ПУ – ПгДр. Марта Бенькова, ПгД., ПгДр. Кветослава Копорова і доц. ПгДр. Анна Плішкова, ПгД.

Предметом першого засідання было главно становлїня концепції, структури і плану роботи узшого кругу языковой комісії. Споміджі многих проблемів у сучаснім списовнім русинськым языку на Словенську, котры лінгвісты настоліли як темы на рішаня будучих засідань, згодли ся в першій ряді на темах про найблизше засідання. Зачати хотять самособов од алфавіту – ёго обсягу, кількості і порядку наслідования букв, причім настолений був тыж вопрос ёго компатіблности з другыма варіантами русинського языка. Як найбівший проблем був означений проблем термінології, а то нелем лінгвістичной, к якій ся лінгвісты планують вернути і переоцінити дакотры запропонованы терміны з року 1994 (поз. Панько, Юрій: *Русинсько-русько-українсько-словенсько-польскый словник лінгвістичных термінів*. Пряшов: Русинська оброда, 1994), але тыж термінології географічной і іншой, яка є сучастёв русинської лексики. Настолений був таксамо проблем чужих слов в русинськым языку – фреквенції їх вживаня, правопису, але і родової класифікації, формотворіння і под.

Прияті рішїня узшого кругу языковой комісії будуть наслідно предкладаны на діскузію шыршому кругу языковой комісії, яка ся планує скликати раз до рока. Узшій круг языковой комісії ся буде сходити подля потреби, мінімально але двараз до рока.

Доц. ПгДр. Анна ПЛІШКОВА, ПгД., ІРЯК ПУ,
координаторка языковой комісії

Выстава кронік

„Єсь чоловік, а мы люде, давно мертвы і живы обчане в мені людськості просиме тя: не зніщ тоту памятку книжку, але вшеляким способом храни ю перед знішінём, затоже хоць про тебе є бесцінна, про нас мать з історічного погляду велику ціну. Кідь так не зробиш, памятай, же твоє сумлїня буде посквернене сквернов, яку не буде мож стерти, а ты не будеш мати право быти чоловіком.“ Цітаціон з кронікы села Нижня Полянка была дня 10. октобра 2011 в СНМ – Музею русинської культуры на Масариковій улиці в Пряшові отворена выставка кронік сел і міст северовыходного Словенська. Выставу отворила директорка музея ПгДр. Ольга Глосікова, др. н. Сполуорганізаторами были Матиця словенська і Штатный архів в Пряшові. На выставі можеме відіти веце як 25 кронік, котры суть зозбераны з 20 русинських, але і словенських сел і школ, і суть писаны різныма языками. Дакотры кронікы суть выставлєваны ведно з фотодокументаций. Найстарша кроніка (з 18. ст.), але і наймолодша (2008) походить з Пряшова. Окрім того, можеме там відіти кроніку з Раславиць, Андрієвой, Шалговіка, Біловежы і іншых сел. Кроніку бы мало мати і писати кажде село, а на то є потрібный в каждім селі кронікарь. На вернісажи ся діскутовало і о тім воросі. Організаторы вирішыли, же будуть організувати школіня про кронікарів. Наконєць директорка музея позвала вшыткых на далшу выставу образів – малярів зо Закарпатя, котра в музею была отворена 20. октобра 2011.

Марія ШУРКАЛОВА,
штудентка 2. річника ФФ ПУ,
комбінація русинський і словенський язык і література

Звучав спів по церковнославянськы

В днях 11. – 13. листопада 2011 в Монс. Я. Бабяк підкреслив: „Слівы, Грекокатолицькым катедралнім храмі св. Іоана Хрестителя в Пряшові під покровительством владыкы Яна Бабяка, СІ, пряшівського архієпископа і митрополиты, одбыв ся юбілейный ХХ. Фестивал духовных співів візантського обряду. Програму фестивалу зачав у пятніцю 11. листопада святюв літургію, котру одправляв Монс. Ян Бабяк, СІ, і почас котрой співав хор СТАУРОС, який діє при Храмі Воздвижіння святого Хреста на сідліску Пряшів-Секчов. В рамках суботнього главного програму выступило 14 хорів із цілого Словенська. Треба оцінити, же співы, котрыма ся хоры презентували, были в церковнославянськым языку а їх інтерпретація была на высойкій умелецькій уровни, што оцінила публіка силныма аплавами.“

Др. Петро КРАЙНЯК, Пряшів

ІНСТИТУТ РУСИНЬСКОГО ЯЗЫКА І КУЛЬТУРЫ ПРЯШІВСКОЙ УНІВЕРЗІТЫ В ПРЯШОВІ

Вас позывать на

Міджінародный літературный семінар к недожытым 60-ым народенинам ПгДр. Марії Мальцовской,

котрый ся одбуде 2. децембра 2011 (пятніця) о 9.00 год.
в засідалні *Consilium minus* нового Ректорату ПУ,
ул. 17. листопада 15,
1. шток, ч. дв. 221.

ПРОГРАМ

8:30 – 9:00 Презентація
9:00 – 9:15 Отворіння

ЛІТЕРАТУРНА СЕКЦІЯ

9:15 – 9:45 Проф. Др. Елейн Русинко: *Найкрасша приповідка*
9:45 – 10:15 Доц. ПгДр. Василь Хома, к. н.: *Особитости художнёго чутя в літературных творах ПгДр. Марії Мальцовской*
10:15 – 10:45 Доц. ПгДр. Андрій Антоняк, к. н.: *Роль і місце епізоды в умелецькым тексті Марії Мальцовской*
10:45 – 11:15 Мгр. Івана Джундова, ПгД.: *Жена в творчости Марії Мальцовской*
11:15 – 11:45 Мгр. Валерій Падяк, к. н.: *Ідея служіння, авады „властна кров“ у творчых роздумованях Марії Мальцовской*
11:45 – 12:30 Павза

ЯЗЫКОВА СЕКЦІЯ

12:30 – 13:00 Доц. ПгДр. Василь Ябур, к. н.: *Номінативны формы і деклінація дакотрых чужих субстантивів*
13:00 – 13:30 Доц. ПгДр. Анна Плішкова, ПгД.: *Найфреквентованішы словотворны поступы субстантивных дериватів*
13:30 – 14:00 ПгДр. Кветослава Копорова: *К дакотрым формам вживаня часослов в русинськым языку*
14:00 – 14:30 ПгДр. Марта Бенькова, ПгД.: *Родный діалект Марії Мальцовской в порівнаню з русинськым списовным языком*
15:00 Заключіня

Реалізоване з фінанчнов підпоров Уряду влады СР – програм Культура народностных меншын 2011

НАРОДНЫ НОВИНКИ

Выдавать Русин і Народны новинкы. Шефредактор: Мгр. Александер ЗОЗУЛЯК, редакторка: ПгДр. Кветослава КОПОРОВА, языкова редакторка: доц. ПгДр. Анна ПЛІШКОВА, ПгД. Адреса: **Ludové noviny, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov, SR.** Tel.: 0905 470 884. Реґістрачне ч. **EV 327/08, МІС 49 438.** Предплатне на рік є 8,50 €. Опублікованы погляды дописователів не мусять быти згодны з поглядами редакції.

Адреса новинок на інтернеті: www.rusynacademy.sk,
<http://narodny-novynky.presov.sk>, E-mail: rusyn@stonline.sk

Rusín a Ludové noviny
Duchnovičovo nám. 1
081 48 Prešov 1
D+2
VsRP - 664/2003

Platené v hotovosti
080 02 PREŠOV 2